

บทวิจารณ์หนังสือ
สถาบันสงฆ์กับสังคมปัจจุบัน

นายวชิระ ศิริลักษณ์

Mr. Wachira Sirilak

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Buddha Panya Sri Thawarawadee Buddhist College

sodvachira2523@gmail.com

บทนำ

หนังสือเรื่อง “สถาบันสงฆ์ กับ สังคมปัจจุบัน” แต่งโดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (ปัจจุบันดำรงสมณศักดิ์ชั้นสมเด็จพระราชาคณะที่ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์) พิมพ์ครั้งแรก เมื่อ 25 พฤศจิกายน 2517 และพิมพ์ครั้งพิเศษเมื่อเดือนตุลาคม 2558 หนังสือ เกิดจากการพูดการเขียนประกอบคำบรรยายเมื่อปี 2517 ในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลา ท่ามกลางบรรยากาศแห่งการขัดแย้งของอำนาจเก่ากับอุดมการณ์ทางความคิดใหม่ มีการต่อสู้ระหว่างอำนาจรัฐกับขบวนการนักศึกษาที่นับเนื่องใน ปัญญาชน ต่างฝ่ายก็จะแก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคมไทย

ปัจจุบันสถานการณ์ของสังคมไทย มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์โจมตีพระสงฆ์และสถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์กันมาก ซึ่งเป็นการกล่าวหาใส่ร้ายบนพื้นฐานของความไม่รู้ไม่เข้าใจในบริบทของสังคมของตนเอง ทำให้ภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์ดูไม่ดี ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน และเป็นผู้มีปัญญาเกิดความคิดความอ่าน เข้าใจความจริง ครั้นเมื่อสถานการณ์มีแบบนี้เกิดขึ้นมาอีก เมื่อได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว ก็จะเป็นที่ประจักษ์แจ้ง จึงเป็นหนังสือที่มีคุณค่า มีเหตุผล ชัดเจน ควรแก่การศึกษาประดับความรู้และเผยแพร่ให้สังคมได้รับทราบถึงข้อมูลที่แท้จริงนั้นเป็นอย่างยิ่ง จึงทำให้เป็นหนังสือที่น่าสนใจและอยากศึกษาเพื่อความเข้าใจมากขึ้น เมื่อต้องอธิบายเรื่องแบบนี้ให้กับญาติโยมที่ไม่เข้าใจให้เข้าใจยิ่งขึ้น

ผู้เขียนได้จัดสรรเนื้อหาออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย บทที่ที่ 1 ปัญหาเกี่ยวกับคุณค่าของสถาบันสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน (พิจารณาในแง่การศึกษา) บทที่ที่ 2. การวิเคราะห์ปัญหาและสู่ทางแก้ไขปัญหาการศึกษาของสถาบันสงฆ์ บทที่ที่ 3 ความเสื่อมโทรมของสถาบันสงฆ์ บทที่ที่ 4 ปัญหาเพราะระบบศักดินาหรือเข้าไม่ถึงสังคมไทยส่วนที่ บทที่ที่ 5 ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างรากฐานของความเจริญที่แท้

เนื้อหา

หนังสือเล่มนี้เป็นบทบันทึกจากการบรรยายของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ เมื่อครั้งยังเป็นพระพรหมคุณาภรณ์ ได้บรรยายเกี่ยวกับเรื่องของสถาบัน และเรื่องพระสงฆ์ โดยมีคณะศิษยานุศิษย์ได้รวบรวมจัดพิมพ์เป็นหนังสือเรื่อง “สถาบันสงฆ์กับสังคมปัจจุบัน” โดยผู้วิจารณ์ของสรุปเนื้อหาในหนังสือดังต่อไปนี้

บันทึกที่ 1 ปัญหาเกี่ยวกับคุณค่าของสถาบันสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน (พิจารณาในแง่การศึกษา) ปัจจุบันมีผู้วิพากษ์วิจารณ์พระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์กันมาก คำวิจารณ์จำนวนมากเป็นไปในรูปการติเตียนและโจมตีในทำนองว่า “พระสงฆ์เอาเปรียบสังคม” สถาบันสงฆ์พระสงฆ์ไม่ได้ทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่สังคม ชำร่วยบางที่ยังทำการและมีพฤติกรรมที่เป็นโทษแก่สังคม ชักนำประชาชนไปในทางชั่วเขามากด้วย คำตำหนิเหล่านี้มีส่วนที่จะต้องยอมรับอยู่ไม่น้อย แต่ถ้าเป็นคนใฝ่แสวงปัญญา เป็นนักศึกษาแท้จริง มองให้ลึกซึ้งลงไปอีก จะเห็นว่าทั้งที่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรมอย่างมากเช่นนี้ สถาบันสงฆ์ก็ยังมีคุณค่าต่อสังคมอย่างมากมายนอกจากเห็นคุณค่าของสถาบันสงฆ์ที่แฝงซ่อนอยู่ในส่วนลึก ยังจะช่วยให้มองเห็นปัญหาและสาเหตุของปัญหาของสังคมอย่างอื่น ๆ ที่ซ่อนกันอยู่อีกด้วย โดยเฉพาะในด้านการศึกษา การศึกษาของสงฆ์นั้นเป็นเพียงการสืบต่อประเพณีในสังคมไทยเดิมเท่านั้น จึงไม่ใช่การริเริ่มขึ้นใหม่ หรือการกระทำด้วยความตระหนักในคุณค่าแต่อย่างใด ประโยชน์ที่สังคมได้รับจึงเป็นเพียงผลได้จากการปล่อยปละละเลยและการสัการะทำ เมื่อย้อนกลับไปสมัยก่อนวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยเฉพาะในด้านการศึกษา ลักษณะบางอย่างของการศึกษาในระบบสังคมไทยเดิม หรือระบบวัดนี้ ที่ควรสังเกต คือ ให้ความเสมอภาคแห่งโอกาสในทางการศึกษามากพอสมควร ผู้สำเร็จการศึกษาแล้ว โดยทั่วไปจะอยู่รับใช้สนองความต้องการของชุมชนนั่นเอง และผู้อยู่ในวัดครองเพศเป็นพระภิกษุสามเณรนั้น แยกโดยกิจกรรมทางการศึกษา เป็น 2 ประเภท คือ ผู้สอน กับผู้เรียนหรือผู้ให้การศึกษา กับผู้รับการศึกษา

เมื่อประเทศไทยรับอารยธรรมตะวันตก และได้เริ่มจัดการศึกษาตามระบบใหม่อย่างตะวันตก ซึ่งมีบทบาทในการให้การศึกษาแก่ประชาชนในรูปแบบที่เป็นระบบถูกยกออกไปและแยกขาดจากวัด การศึกษาในวัดและสำหรับพระสงฆ์ ก็ถูกปล่อยขาดไปให้เป็นเรื่องของสถาบันสงฆ์จัดดำเนินการโดยลำพัง ไม่อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐ และไม่จัดเข้าเป็นส่วนใดในโครงการหรือแผนการศึกษาใดๆ เป็นเพียงการสืบต่อสิ่งที่มีมาตามประเพณี สำหรับผู้ที่คิดจะทำลายสถาบันสงฆ์ลงนั้น มีวิธีเสนอให้ทำได้ง่ายๆ คือ ให้รัฐจัดการศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงทุกถิ่นแล้ว จำนวนพระภิกษุสามเณรจะลดลงทันตา ข้อนี้หมายความว่า ประชาชนในถิ่นนั้น ๆ ยังได้อาศัยประเพณีไทยเดิมที่รักษาสืบต่อกันมาในสถาบันสงฆ์นี้ เป็นช่องทางเดียวที่จะได้มีโอกาสรับการศึกษาหาความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้บ้าง รัฐต้องยอมรับแล้วว่า รัฐไม่สามารถจัดการศึกษาให้ทั่วถึงและให้ความเสมอภาคแห่งโอกาสในการศึกษาด้วยระบบที่รัฐมีอยู่แล้วได้ และที่สำคัญการจัดการศึกษาของสถาบันสงฆ์ใช้เงินลงทุนน้อย และประชาชนมีส่วนรับผิดชอบร่วมด้วยมาก ซึ่งถ้าปรับปรุงค่านิยมของสังคมให้ดีแล้ว จะเป็นประโยชน์มาก

บันทึกที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหาและสู่ทางแก้ไขปัญหาการศึกษาของสถาบันสงฆ์ ผู้เขียนได้ยกตัวอย่าง ปัญหาการศึกษาที่ภิกษุสามเณรส่วนใหญ่ ไม่ยอมรับการการศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้ จึงค้นหาช่องทางศึกษาเล่าเรียน เพื่อตอบสนองความต้องการในแบบที่ตนเองต้องการ ในกรณีนี้ ถ้าคณะสงฆ์สามารถควบคุมไม่ให้พระเณรไป เล่าเรียนสิ่งที่คณะสงฆ์ไม่ต้องการได้จริง ก็แล้วไป (ความจริงเมื่อสภาพพื้นฐานขัดกันอย่างนี้ จะคุมอย่างไรก็ไม่ มีทางให้เรียบร้อยเป็นผลดีได้) แต่ปรากฏว่าคุมไม่ได้ ผลเสียจึงเกิดขึ้นหลายประการ เช่น 1. ระบบ การศึกษาที่คณะสงฆ์ต้องการและจัดไว้ ก็ไม่ได้ผลดีตามความมุ่งหมาย เพราะผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ยอมรับ ตกอยู่ใน สภาพลัทธิว่าเรียน หรือจำใจเรียนเพราะถูกบังคับ 2. ระบบการศึกษาอื่นที่คณะสงฆ์ไม่ต้องการ แต่พระเณร ต้องการ และคณะสงฆ์สะกิดกันไม่ได้นั้น ก็คงอยู่เป็นหนามยอกตัวเรื่อยไป และตัดโอกาสของคณะสงฆ์เองใน การที่จะนำเอาระบบการศึกษาอย่างนั้นมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์สนองความมุ่งหมายที่ตนต้องการ 3. เป็นผลเสียทางการปกครอง คุมยาก คุมไม่ได้ระส่ำระสายไปหมด 4. เมื่อเสียการปกครอง พระเณรประพฤติ เสียหาย ถูกสังคมเพ่งเล็ง ผลก็สะท้อนกลับมาเป็นอันตรายแก่สถาบันสงฆ์อีกชั้นหนึ่ง

จุดเริ่มต้นคือการสร้างพื้นฐานแห่งความรู้ความเข้าใจขึ้นมา และภารกิจนี้เป็นสิ่งที่จะต้องกระทำ ไม่ เฉพาะภายในวงของสถาบันสงฆ์เท่านั้น แต่ต้องสร้างให้แก่สังคมทั้งหมดด้วย เพราะเหตุผลว่าสังคมมีส่วน รับผิดชอบต่อสถาบันสงฆ์ สำหรับรัฐกับคณะสงฆ์ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบใกล้ชิดที่สุด มีทางเลือกอยู่ 2 อย่าง ซึ่ง จะต้องตัดสินใจกำหนดเอาอย่างใดอย่างหนึ่งให้แน่นอน แล้วกระทำการให้สอดคล้องกับทางเลือกที่ต้องการนั้น พร้อมทั้งจัดการปรับสภาพความเป็นจริงให้ลงกันด้วยทางเลือก 2 อย่างนั้น คือ 1) ให้สถาบันสงฆ์ เป็นแหล่ง ปฏิบัติธรรมและบำเพ็ญกิจของผู้เบื่อหน่ายฆราวาสมาก่อนแล้ว ตั้งใจสละโลกได้เด็ดขาด อุทิศชีวิตต่อพระศาสนา มุ่งหน้าสู่โลกุตตรธรรมอย่างเดียวล้วน ในกรณีที่กำหนดทางเลือกเช่นนี้ จะต้องให้สังคมไทยทั่วทั้งหมดยอมรับ ยินยอมร่วมกัน แล้วระงับประเพณีบวชเรียนเสียมิให้มีลูกชาวบ้านเข้ามาบวชเพื่อประสงค์การศึกษาอีกต่อไป ในเวลาเดียวกัน รัฐจะต้องจัดการศึกษาให้ทั่วถึง ทั้งเอาเด็กลูกชานาชาชนบท ซึ่งตนแทบจะยังไม่ได้ ช่วยเหลืออะไรเลยนั้น อย่างน้อยจำนวนสองแสนคน ที่จะเข้าไปอยู่ในสถาบันสงฆ์ ให้กลับเข้ามารับการศึกษ ในระบบของตนให้หมด 2) ให้สถาบันสงฆ์ เป็นสถาบันการศึกษาด้วย เป็นแหล่งสำหรับผู้สละฆราวาสโดย สิ้นเชิงแล้วด้วย ทำหน้าที่ทั้งสองอย่างในเวลาเดียวกัน คือ ยอมรับเอาบทบาทของสถาบันสงฆ์ในสังคมไทยเดิม มาปรับใช้ โดยถือระบบฝึกคัด (ฝึกไปคัดเลือกไป) หรือระบบกลั่นน้ำมัน คือ ทุกส่วนที่เข้ามาได้รับการดัดแปลง กลั่นกรองให้มีคุณค่าขึ้นเป็นประเภทและนำไปใช้ประโยชน์ในระดับต่างๆ กัน

บันทึกที่ 3 ความเสื่อมโทรมของสถาบันสงฆ์ ผู้เขียนได้อธิบายว่าเคยมีผู้ถามปัญหาเกี่ยวกับการ ปรับปรุงสถาบันสงฆ์ว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้สังคมไทยสับสนยุ่งเหยิงและด้อยพัฒนา เนื่องจากทุกกลุ่มไม่รู้จัก หน้าที่ของตนเอง และหน้าที่ต่อสังคมส่วนรวม สถาบันสงฆ์ปัจจุบันได้เสื่อมโทรมลง โดยยกตัวอย่างเช่น มีพระ หมดดู เป็นต้น และมองเห็นว่าพระสงฆ์ทำบทบาทอะไรที่แปลกๆ และไม่ค่อยดี ซึ่งต้องทบทวนบทบาทของ พระสงฆ์ ซึ่งในพุทธกาลบทบาทตามหน้าที่ของพระสงฆ์ ก็คือ ธรรมทาน แปลว่า การให้ธรรม คือการให้ธรรม

จึงหมายถึง การให้ความรู้ ความเข้าใจ ให้หลักความจริง และหลักแห่งคุณความดี หรือให้หลักการที่จะให้ มนุษย์เข้าถึงสัจธรรมและได้ประสบสิ่งที่ดีงาม คือ ทำให้คนเกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ อย่างถูกต้อง ตั้ง ตั้งแต่ความรู้ขั้นสูงสุดเข้าใจในชีวิตนี้ว่าคืออะไร สภาวะที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลายเป็นอย่างไร ลงมาจนถึงความ เข้าใจทั่วๆ ไปเกี่ยวกับจริยธรรมในการดำรงชีวิตเป็นแง่ของสัจธรรมอย่างหนึ่งของจริยธรรม เรื่องของสถาบัน สงฆ์นี้ ก็กล่าวได้ว่าถูกสังคมทอดทิ้ง สังคมไม่รับผิดชอบ สังคมได้แต่เรียกร้องจากท่านจะให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคมเองยังมีลักษณะและอาการอย่างนี้ยังสับสนขาดความรับผิดชอบเช่นนี้ ผู้ใดที่ตั้งตัวเป็น ผู้แก้ปัญหาสังคม หรือว่าตนมีสำนึกทางสังคม ผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบ จะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจน

บันทึกที่ 4 ปัญหาเพราะระบบศักดินาหรือเข้าไม่ถึงสังคมไทย ผู้เขียนได้ยกปัญหาการดำเนินชีวิต เกี่ยวกับความประพฤติของข้าราชการว่า ไม่เข้าถึงประชาชนเพราะติดในระบบศักดินา หรือระบบเจ้าขุนมูล นาย ที่สืบทอดมาจากสังคมไทยเดิมในที่นี้ต้องการชี้ให้เห็นว่า ตัวจริงอันเดิมของระบบศักดินาหาได้เป็นสาเหตุ ตรงของปัญหานี้ไม่ระบบศักดินาเดิมนั้น เป็นแต่เพียงส่วนเอื้ออำนวยหรือสนองความต้องการของผู้ที่ต้องการ เครื่องมือสำหรับแยกฐานะของตนออกจากราษฎรต่างหาก ฐานะของข้าราชการนั้น อยู่ในชั้นเป็นผู้นำของ ชุมชน เมื่อไม่สามารถสร้างความเป็นผู้นำแบบกัลยาณมิตรขึ้นแก่ตนได้ ก็ต้องหาทางรักษาระดับศักดิ์ศรีของตน ไว้ ด้วยความเป็นผู้นำแบบเจ้านายคือการให้เขายอมรับอำนาจ และการแสดงออกที่ให้เห็นว่าสูงกว่าเหนือกว่า ถ้าแก้ปัญหาถูกจุดแล้ว ระบบศักดินาซึ่งตระหนักรู้กันอยู่แล้วว่าต้องการจะเลิก ก็หมดไปเอง การโฆษณากล่าว คติสั่งสอนข้าราชการแบบข่มลงว่า เป็นผู้รับใช้ประชาชน ก็จัดเข้าในวิธีการแบบนี้ ซึ่งเป็นวิธีที่ต้องระวัง

ผู้เขียนได้อธิบายว่าผู้นำที่ดีแบบที่ต้องการ คือ ผู้ที่คนเขาอยากตาม หรือพร้อมที่จะตาม พูดอีกอย่าง หนึ่งว่า เขายินดีที่จะให้มานำเขาไป ความอยากตามหรือพร้อมที่จะตาม จะเกิดขึ้นได้ นอกจากอาศัยคุณสมบัติ ต่างๆ ของผู้ที่จะมานำแล้ว พื้นฐานที่ขาดไม่ได้ ก็คือความรู้สึกไว้วางใจว่าเป็นมิตรกับเขา คือเป็นพวกเดียวกับ เขา และมีใจจะร่วมจะช่วยกันกับเขา ในความรู้สึกนี้มีรากฐานสำคัญ 2 อย่าง คือ ความรู้กับเจตนาความรู้ คือ ร่วมรู้ร่วมเข้าใจกับเขาเท่าที่จำเป็น เริ่มแต่เข้าใจชีวิต ความรู้สึกนึกคิดจิตใจ ตลอดจนปัญหาของเขา เจตนา คือ มีความตั้งใจจริง จริงใจ ให้เขาเห็นได้ว่าทำงานโดยมีความประสงค์ดีปรารถนาดี ต้องการให้เขาประสบผลดี ความรู้สึกที่ว่าเป็นผู้เจริญมาจากสังคมอื่น ก็เป็นฉากกั้นไม่ให้เข้าถึงกันสนิทอีกด้วย ในกรณีนี้ ถึงชาวบ้านจะ มองเห็นเจตนาดีของเขา ความเป็นมิตรที่จะร่วมเดินทางก็ยังมิได้พอเป็นได้เพียงสื่อที่จะช่วยให้เขาได้สิ่ง บางอย่างที่เขาต้องการ ซึ่งยังไม่มีในหมู่พวกเขาเท่านั้น

บันทึกที่ 5 ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างรากฐานของความเจริญที่แท้ ความเจริญแบบสมัยใหม่ของไทย ถือว่าเริ่มขึ้นเมื่อเริ่มรับอารยธรรมตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 4 และ 5 สังคมไทยได้นำเอาระบบการต่างๆ ของ สังคมตะวันตกมาใช้ ซึ่งเรียกง่ายๆ ว่า พยายามทำตามอย่างความเจริญของตะวันตก และพร้อมกับการรับ ความเจริญอย่าง ที่เกิดปัญหาในสังคมไทยก็เป็นปัญหาที่เกิดจากการปรับตัวไม่ดี ซึ่งสังคมไทยยังพยายามทำ ตามอย่างสิ่งที่เรียกว่าความเจริญในสังคมตะวันตก และปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือปัญหาเดิม คือไม่สามารถทำตามได้

จริงอย่างเขา หรือปรับตัวไม่ถูกต้อง ความรู้ความเข้าใจย่อมเป็นรากฐานของความเจริญที่แท้ เพราะเป็นหลักประกันว่าสิ่งที่นำมาทำตามนั้น เป็นตัวถูกตัวแท้ของมัน มิใช่เป็นเพียงสิ่งที่มีรูปร่างลักษณะอาการภายนอกพ้องกันเท่านั้น การเพียงทำตามหรือรับเอามา หรือมีเหมือนเขา ไม่เป็นเครื่องหมายว่าได้มีความเจริญนั้นขึ้นแล้วแต่อย่างใดเลย เป็นได้เพียงภาพลวงของความเจริญที่ผิวเผินเลื่อนลอย อาการแสดงออกภายนอกที่คล้ายกันอาจมาจากสาระที่ตรงข้ามกันได้ 1. ลักษณะอย่างหนึ่ง ที่เห็นกันว่าเป็นบุคลิกของคนไทยและเป็นอุปสรรคขัดขวางถ่วงการพัฒนา ได้แก่ ความเฉื่อยชา การดำเนินชีวิตที่ปล่อยเรื่อยไปตามสบาย ขาดการตั้งเป้าหมาย ทำให้ขาดความกระตือรือร้น ซึ่งควรมุ่งเน้นความใฝ่ผลสัมฤทธิ์ที่ดี เน้นที่ความใฝ่จะสร้างประโยชน์สุขแก่คนและสังคม และต้องการเห็นประโยชน์สุขนั้นเป็นผลสำเร็จเกิดขึ้น ความใฝ่ผลสัมฤทธิ์ที่ดีนั้น เป็นการใฝ่สนองทางปัญญา ทำให้เกิดความต้องการที่จะเข้าถึงตัวแท้ตัวจริงของสิ่งทั้งหลาย และความต้องการที่จะทำให้เห็นผลจริงจึงตามที่มองเห็นด้วยปัญญา

บทวิจารณ์

ประเด็นที่เห็นด้วย

ประเด็นการศึกษาของสถาบันสงฆ์ ผู้เขียนได้เขียนถึงการศึกษาของประเทศไทยและของพระสงฆ์ในอดีต พัฒนาการศึกษามัธยมศึกษาเห็นด้วยอย่างยิ่งกับประเด็นนี้ เพราะว่าพระพุทธศาสนาจะอยู่ได้ก็ต่อเมื่อมีผู้สืบทอดและถ่ายทอดคำสอนของพระพุทธศาสนา ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการสืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนา เมื่อรัฐจัดการการศึกษาโดยแยกส่งออกจากฆราวาส และเพิ่มข้อจำกัดในการศึกษาแก่พระสงฆ์ ประเด็นนี้ผู้เขียนยังมองลึกไปอีกว่า เป็นการทำลายพระพุทธศาสนาโดยอ้อมอีกด้วย เพราะถ้าจัดการศึกษาเข้าถึงทุกที่ทุกแห่งในประเทศไทย คนที่จะมาบวชเพื่อเรียนหนังสือก็หายไป ไม่กี่ปีพระภิกษุสามเณรในประเทศก็จะลดลงเป็นจำนวนมาก

การที่ผู้เขียนได้อธิบายว่า การจัดการศึกษาไม่ได้เป็นไปตามเป้าหมายของสถาบันสงฆ์ คือสถาบันสงฆ์อยากให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนนักธรรมบาลี และพระกัมมัฏฐาน แต่พระเณรไม่ยอมเรียนที่เรียนก็ถูกบังคับแต่กลับไปชอบเรียนทางโลก จึงทำให้ควบคุมได้ยากและมีพฤติกรรมประพฤติดุศีลพระธรรมวินัย เป็นที่เพ่งเล็งของสังคม ผู้วิจารณ์เห็นด้วยการเรียนทางโลกทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อม แม้แต่การศึกษาในสถาบันสงฆ์ในปัจจุบันเองก็เป็นเช่นนั้นเหมือนกัน เมื่อพระภิกษุสามเณรได้เรียนร่วมกับฆราวาสความคุ้นเคยก็จะเกิดขึ้น ความสนิทสนมก็เกิดขึ้น ความเคารพกันก็น้อยลง นี่เป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (ประเด็นที่เห็นต่าง) แต่ถ้าไม่ทำแบบนี้มหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ดำรงอยู่ไม่ได้ เนื่องจากว่าปัจจุบันคนบวชเรียนก็ลดลงเช่นกัน

หนังสือเล่มนี้เป็นการสกัดออกมาจากการถามตอบ ในช่วงเวลาปฏิบัติธรรมหรือในช่วงที่แสดงธรรมเวลาใดเวลาหนึ่ง และได้นำมาเรียบเรียงเป็นหนังสือที่มีคุณค่า ให้กับคนทั่ว ๆ ไปได้อ่าน และได้เข้าใจอย่างชัดเจน ทั้งระบบการศึกษา ปัญหาความเสื่อมโทรม รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถาบันสงฆ์ ซึ่งผู้เขียนได้แสดงไว้อย่างชัดเจน และเข้าใจลึกซึ้งถึงปัญหาที่แท้จริง และต้องแก้ปัญหานั้นที่ต้นตอ นั่น ซึ่งเป็นการยาก

มากที่จะสามารถแก้ปัญหาตรงรากเหง้านี้ได้ โดยเฉพาะการศึกษา ที่ผู้เขียนได้เสนอให้สถาบันสงฆ์ได้รับการศึกษาจากรัฐอย่างเหมาะสม ไม่ใช่ให้สถาบันสงฆ์จัดการกันเอง ก็เลยเกิดความไม่ชัดเจน ปัญหาของการศึกษานี้เองก่อให้เกิดการลดลงของจำนวนพระภิกษุสามเณร ผู้เขียนก็เลยเสนอว่า เมื่อพระเณรที่เข้ามาบวชส่วนมากเป็นลูกชาวไร่ชาวนา ไม่มีเงินที่จะเรียนต่อระดับสูง จึงเข้ามาพึ่งพระพุทธศาสนา ซึ่งอาจจะไม่สามารถเข้าถึงธรรมได้เท่าที่ควร จึงเสนอให้สถาบันสงฆ์เป็นสถาบันแห่งการฟื้นฟูทุกข้ออย่างเดียว โดยที่ไม่ได้เก็บวช มุ่งเฉพาะแต่ผู้ที่ต้องการความสงบจริง ๆ เท่านั้น เหมือนสมัยพุทธกาล ผู้วิจารณ์มองว่า สังคมปัจจุบันไม่ได้เป็นแบบนั้น จะเห็นว่าทุกวันนี้ คนเข้าวัดน้อยลงมาก และอีกประเด็นหนึ่งก็คือ ผู้เขียนเขียนถึงการให้วัดเป็นศูนย์กลาง แต่ผู้วิจารณ์มองว่า การจะให้วัดเป็นศูนย์กลางได้ ผู้นำหรือเจ้าอาวาสต้องมีคุณสมบัติเปรียบพร้อมกว่านี้ กว่าที่เป็นอยู่

บทสรุป

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่นำเสนอถึงปัญหาของสถาบันสงฆ์กับสังคมปัจจุบัน โดยยกเอาการถ่ายทอดประสบการณ์จริงแบบถามตอบของผู้เขียนที่ได้มาเอา วิธีการที่ควรปฏิบัติ หรือข้อแนะนำต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมมาอธิบาย โดยสังเกตได้จากผู้เขียนจะนำเสนอแหล่งข้อมูลทาง ประวัติศาสตร์และ เหตุการณ์ที่สามารถเข้าใจได้ผ่านประสบการณ์จริง เห็นว่าปัญหาต่างเกิดมา จากสาเหตุใดอะไรเป็นต้นตอของปัญหา และหาทางแก้ปัญหาได้อ่างตรงประเด็นที่สุด ซึ่งผู้เขียนได้พยายามถ่ายทอดเรื่องราวของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมจริง มาให้เห็นในการแก้ไขอย่างถูกต้องและเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตาม ซึ่งหนังสือเล่มนี้เหมาะสมกับผู้อ่านทุก ในมุมมองที่เปลี่ยนไปตามช่วงเวลา ที่ต้องปรับเปลี่ยนพัฒนาไปให้ถูกทิศทาง มิเช่นนั้นแล้ว ก็จะเกิดเป็นครหาที่สังคมไทย กล่าวโทษได้ว่า สถาบันสงฆ์จะสามารถควบคุมและคงไว้ซึ่งความเจริญโดยแท้ได้อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2527). *สถาบันสงฆ์กับสังคมปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.